

Odrowąż-Pieniążek, Janusz

Dwa Zgromadzenia Doroczne Międzynarodowego Komitetu Muzeów Literackich : VIII w Hadze (październik 1985), IX w Puszkiskich Gorach (maj-czerwiec 1986)

Muzealnictwo 31, 109-112

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

oraz władz wojewódzkich muzea najczęściej niewiele będą mogły zdziałać w tej dziedzinie;

— niezbędna wydaje się szersza popularyzacja najwybitniejszych osiągnięć wystawienniczych łącznie z organizowaniem dyskusji z udziałem realizatorów, co mogłoby być pomocne zwłaszcza dla pracowników małych placówek;

— do dyskusji nad możliwościami wykorzystania muzeum w procesie edukacyjnym należałoby włączyć władze resortów decydujących o rozwoju nauki i szkolnictwa, wytyczając kierunki działań pozaszkolnych oraz w szerokim gronie pedagogów praktyków;

— wszystkie materiały z sympozjum

„Wystawiennictwo muzealne — geneza — współczesność — przyszłość”, po opracowaniu powinny być opublikowane i w ten sposób udostępnione wszystkim pracownikom merytorycznym muzeów;

— kontynuować w sposób planowy spotkania typu „poznańskiego” sympozjum oraz wyrazić słowa uznania dla Muzeum Narodowego w Poznaniu za przyjęcie na siebie roli gospodarza sympozjum.

Obrady zamknęli dr Fr. Midura i dr H. Kondek, dziękując wszystkim uczestnikom za aktywny i konstruktywny udział w pracach sympozjum.

Oprac. Roman Nowakowski

Dwa Zgromadzenia Doroczne Międzynarodowego Komitetu Muzeów Literackich — VIII w Hadze (październik 1985) — IX w Puszkinijskich Gorach (maj-czerwiec 1986)

Konferencja w Hadze

Odbyła się ona w Muzeum Literatury Holenderskiej (Letter-Kundig Museum) i Biblioteczce Królewskiej w Hadze, od 6 do 13 października 1985 r.

W konferencji udział wzięli przedstawiciele: Belgii, Czechosłowacji, Danii, Republiki Federalnej Niemiec, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Holandii, Finlandii, Francji, Japonii, Polski, Szwecji, Węgier i ZSRR.

Prócz obrad otwartych, w których uczestniczyli liczni przedstawiciele Muzeum Literatury Holenderskiej oraz innych muzeów Holandii i Belgii, program przewidywał obrady członków ICLM, na których omawiano sprawy zarówno merytoryczne, jak i organizacyjne.

Sesję otworzył W.S. van Heusden, dyrektor Departamentu Sztuk Ministerstwa Spraw Kulturalnych, gości powitał W. van der Weiden, prezes Holenderskiego Komitetu Narodowego ICOM.

Dwanaście wygłoszonych pierwszego dnia referatów dotyczyło typów ekspozycji w muzeach literackich, przeznaczonych dla różnego rodzaju odbiorców, a także problemów szerszych (referat N. Szachałowej „Muzea a

społeczeństwo”, A. Krejna „Partnerstwo publiczności”), kilka referatów omawiało doświadczenia w tym względzie muzealników literackich w poszczególnych krajach (Holandia, RFN, NRD, Finlandia, Francja). Podczas obrad przedstawiłem referat w języku francuskim zatytułowany „Types d'expositions dans le Musée de la Littérature Adam Mickiewicz à Varsovie et leur public”.

Następnego dnia dyskusja nad referatami odbyła się w dwóch grupach językowych: angielskiej i francuskiej, gdzie zastanawiano się nad typologią wystaw literackich, zwracając uwagę zarówno, na charakter różnorodnych obiektów muzealnych (muzea literatury, biblioteki urządzające ekspozycje literackie bądź też domy-muzea), jak i na odrębne tradycje wystawiennicze poszczególnych krajów. Debatowano również nad wystawami poświęconymi pisarzom żyjącym i tu doświadczenie Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza, przedstawiającego wystawy nie tylko biograficzne, lecz i problemowe („Inspiracja twórcza”, „Sens poetycki”), wywołało duże zainteresowanie i dyskusję.

Wyróżniono trzy typy zwiedzających: znawców, miłośników, osoby wreszcie, które

przychodzą na wystawę, aby się czegoś nauczyć; w tej kategorii mieści się młodzież. Stwierdzono, że idealna wystawa literacka adresowana jest do wszystkich trzech typów odbiorców. Zgodzono się, że ekspozycja literacka powinna zachęcać do przeczytania bądź ponownego przeczytania dzieła literackiego.

Zdefiniowano kryteria, wedle których oceniamy ekspozycję literacką: precyzja naukowa, oryginalność pokazywanych obiektów oraz forma, w jakiej wystawa jest prezentowana. Zajęto się problemem dydaktyki i emocjonalności w prezentowanych wystawach. Zgodzono się, że wystawy literackie wypracowały już własne środki oddziaływania na widza i nie mogą być przeciążone dydaktyką w stylu szkolnym.

W części Konferencji poświęconej sprawom organizacyjnym, dyskutowano nad sprawozdaniem przedstawionym przez przewodniczącego, dra Ernö Taxnera, a także problemem przyszłej Konferencji Generalnej ICOM w Buenos Aires, w 1986 r. Ze względu na kosztą niewielu z uczestników naszego Komitetu będzie mogło tam się udać. Zastanawiano się nad sprawą wyboru nowego Zarządu ICLM na następne 3 lata. Propozycja aktualnego Zarządu, aby przedłużyć jego kadencję na następne 3 lata nie została przegłosowana. Wobec tego delegacja ZSRR zgłosiła propozycję, aby doroczna Konferencja połączona z wstępnymi wyborami do nowego Zarządu Międzynarodowego Komitetu Muzeów Literackich, która miała być przedstawiona na Konferencji Generalnej w Argentynie w listopadzie 1986 r., odbyła się na przełomie maja i czerwca 1986 r. w Państwowym Muzeum-Rezerwacie Puszkina w Puszkinijskich Gorach koło Pskowa. Nadzwyczajna ta Konferencja (jej projekt został zaakceptowany jednogłośnie przez wszystkich członków ICOM) miała być połączona z dyskusją na temat „Pisarz a współczesność”, ze zwiedzaniem muzeów literackich Moskwy, zabytków Pskowa i okolic, muzeów puszkinijskiego rezerwatu, wreszcie z udziałem w Festiwalu poetyckim Puszkina 1 czerwca 1986 r. we wsi Michajłowskoje.

Gospodarze holenderscy zorganizowali uczestnikom Konferencji dwie jednodniowe

wycieczki: 8 października do Antwerpii, gdzie obejrzelśmy Archiwum i Muzeum Kultury Flamandzkiej z bogatą ekspozycją poświęconą dziejom tej literatury oraz Bibliotekę Miejską z zabytkowym księgozbiorem, której tradycja sięga roku 1942. Obejrzelśmy również Dom-Muzeum Rubensa oraz muzeum drukarstwa — dawną oficynę Plantin-Moretus.

W Amsterdamie 11 października zwiedziliśmy Rijksmuseum oraz Park Narodowy „De Hoge Veluwe” z imponującym Kröller-Müller Museum zawierającym m.in. kolekcję kilkudziesięciu obrazów Van Gogha, rzeźby w plenerze itp.

W Hadze obejrzelśmy interesującą, choć dyskusyjną ekspozycję w Muzeum Literatury Holenderskiej poświęconą pisarzom holenderskim od schyłku XVIII wieku po literaturę współczesnych, magazyny tego nowo wzniesionego, ultranowoczesnego gmachu oraz ostatnio oddany do użytku gmach Biblioteki Królewskiej ze skomputeryzowaną obsługą katalogów i nowoczesnymi urządzeniami stanowiącymi realizację współczesnych postulatów bibliotekarzy.

Burmistrz Hagi przyjął nas w zabytkowym Ratuszu 9 października, zaś 13 października nastąpiło uroczyste zakończenie Konferencji ICLM w sali przyjęć holenderskiego Parlamentu. Byłem tu jednym z mówców dziękujących stronie holenderskiej za świetne zorganizowanie konferencji.

Konferencja w Puszkinijskich Gorach

IX Konferencja Doroczna ICLM odbywała się od 29 maja do 5 czerwca 1986 r. w ZSRR. Rozpoczęła się 29 maja w Moskwie przyjęciem wydanym w Państwowym Muzeum Literatury, gdzie podejmowała gości dyrektor tego muzeum, członek Prezydium ICLM, Natalia Szachałowa, organizator Konferencji. Następnie 30 maja program przewidywał wizytę w Oddziale Muzeum Literatury, gdzie otwarto niedawno ekspozycję poświęconą literaturze radzieckiej, Domu-Muzeum Maksyma Gorkiego, po którym oprowadzani byliśmy przez wnuczkę pisarza, Domu-Muzeum Lwa Tołstoja w Chamownikach, Muzeum Fiodora Dostojewskiego, Antoniego Czecho-

wa oraz nowo otwartego Muzeum-mieszkania Puszkina na Arbacie, stworzonego wedle koncepcji Aleksandra Krejna, założyciela i dyrektora Państwowego Muzeum A.S. Puszkina w Moskwie. Po południu uczestnicy Konferencji zwiedzali muzea Kremla, wieczorem zaś wyjechali pociągiem do Pskowa.

W sobotę 31 maja zwiedzaliśmy Muzeum-Rezerwat Puszkina w Puszkinińskich Gorach i okolicach, odbudowane po zniszczeniach wojennych dwory: Puszkina w Michajłowskoje, rodziny Hannibalów (przodków Puszkina) w Petrowskoje i dwór jego przyjaciół Ossipowych-Wolfów w Trigorskoje, wreszcie niewielkie muzeum puszkinińskie w cerkwi Swiatogorskiej znajdującej się obok grobowca Puszkina. Wieczorem uczestniczyliśmy w otwarciu nowego obiektu rezerwatu — zabytkowego młyna, który, po rekonstrukcji, został udostępniony zwiedzającym.

W niedzielę, 1 czerwca, odbyło się doroczne Święto Puszkinińskie — Festiwal Poezji — w związku z przypadającymi 6 czerwca urodzinami Puszkina. Rozpoczęło się ono złożeniem wieńców przy grobowcu Poety, po czym dalsza część uroczystości miała miejsce na ogromnej polanie w Michajłowskoje, którą co roku zapelnia kilka tysięcy ludzi. Podczas uroczystości piszący te słowa wygłosił okolicznościowe przemówienie w imieniu uczestników rozpoczynającej się Konferencji ICLM-ICOM.

W poniedziałek 2 czerwca w Puszkinińskich Gorach rozpoczęły się obrady Konferencji, którym pierwszego dnia przewodniczyła N. Szachałowa, drugiego zaś przewodniczący ICLM — dr Ernő Taxner z Budapesztu. Uczestnicy zostali powitani przez wiceprzewodniczącego Regionu Pskowskiego N. Stepanowa, wiceministra kultury RSFR A. Szkurko, wiceprezydenta UNESCO T. Uranowa oraz przewodniczącą Komitetu Narodowego ICOM w ZSRR — Irinę Antonową, dyrektora Muzeum Sztuki im. Puszkina w Moskwie. Zebranych powitał również dyrektor Państwowego Muzeum-Rezerwatu A.S. Puszkina w Puszkinińskich Gorach i jego twórca, sędziwy S. Gejczenko.

Dwudniowy program obrad przewidywał wygłoszenie 21 referatów i komunikatów na

temat „Pisarz a współczesność” oraz dwie sesje robocze członków ICLM. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele muzeów literackich: Bułgarii, Czechosłowacji (czeskich z Pragi i słowackich z Martina), Etiopii, Finlandii, Francji, Holandii, Indii, NRD, RFN, Polski, Szwecji, Węgier i ZSRR. W posiedzeniach otwartych uczestniczyła także grupa muzealników radzieckich, nie będących członkami ICOM, podobnie wśród delegatów innych krajów (Węgier, Czechosłowacji, Polski) znajdowali się muzealnicy nie należący do ICOM.

W pierwszym dniu obrad przewodniczący ICLM dr Ernő Taxner (Węgry) wygłosił referat „Muzealnictwo a literatura”, dyr. Natalia Szachałowa mówiła o ekspozycjach „pisarz a współczesność” w radzieckich muzeach literackich, dyr. Anton Kosteweg (Holandia) o współpracy muzeów literackich ze związkami i towarzystwami literackimi, dyr. Aleksander Krejn przedstawił koncepcję nowego muzeum puszkinińskiego na Arbacie.

Delegacja polska wystąpiła z dwoma referatami. Piszący te słowa wygłosił referat pt. „Adam Mickiewicz a współczesność”, zaś wicedyrektor Muzeum Literatury, Elżbieta Banko-Sitek — „Pisarz a współczesność — Julian Przyboś na wystawach Muzeum Literatury”. Delegacja każdego kraju występowała z jednym lub dwoma referatami bądź komunikatami. Referaty wielu radzieckich uczestników konferencji, na których wygłoszenie nie starczyło już czasu, zostały nam doręczone w formie powielonej oraz w tłumaczeniach angielskim i francuskim. Warto zwrócić uwagę na wypowiedzi dwóch przedstawicieli krajów pozaeuropejskich: dyrektora Muzeum Rabindranatha Tagore w Kalkucie (Indie) — dra Samara Bhowmika oraz dyrektora Etiopskiej Biblioteki Manuskryptów i Mikrofilmów w Addis-Abebie — Fekel Dengel Beyne.

Dwa posiedzenia członków ICLM obracały się przede wszystkim wokół sprawy wyboru prezydium na nową kadencję, która się rozpoczyna po XIV Konferencji Generalnej ICOM w Buenos Aires. Po dyskusji w głosowaniach przyjęto uchwałę o powołaniu na nową kadencję — niejako z konieczności — prezydium w tym samym składzie, co dotych-

czasowe, ponieważ zaledwie kilku członków ICLM będzie mogło uczestniczyć w Konferencji Generalnej ICOM na jesieni 1986 r. i nie będzie tam można przeprowadzić wyborów w sposób zgodny ze statutem, obecne zaś Zgromadzenie Doroczne ICLM nie ma z kolei statutowych kompetencji dla dokonania nowych wyborów. Jedyne wyjście z sytuacji jest propozycja pozostawienia wybranego w 1983 r. prezydium. W dyskusji dr Samar Bhowmik poinformował o dużej aktywności podkomitetu azjatyckiego ICLM, który przygotowuje się do Sesji na temat: „Muzea Literackie a oświata”.

Ustalono, że następne Zgromadzenie Doroczne ICLM odbędzie się w 1987 r. w Wolfenbüttel (RFN), a jego organizatorem będzie dr Manuel Lichtwitz, dyrektor Herzog August Bibliothek. Proponowano przedyskutowanie tematu „Rzadkie książki w ekspozycji muze-

Wiesław Cichy, *Muzea i izby regionalne PTTK*. PTTK „Kraj” Warszawa 1985 ss. 62 nlb 2, 19 ilustr., 1 mapa

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, PTTK — zasłużona organizacja społeczna — wywodzi się z powstałych w okresie zaborów towarzystw: Tatrzańskiego i istniejącego od 1906 r. Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Obie te organizacje za jeden z kierunków działania uznały zakładanie i prowadzenie muzeów. Już w 1888 r. Towarzystwo Tatrzańskie założyło Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem, istniejącą do dziś placówkę noszącą imię Tytusa Chałubińskiego — obecnie muzeum państwowe. PTK zaś organizowało muzea: w Kielcach (1908), Ojcowie (1908), Włocławku (1909), Łowiczu (1910), Miechowie (1910), Olkuszu (1911) i Lublinie (1914). Tę pożyteczną działalność kontynuowano w nowych warunkach, w niepodległej Rzeczypospolitej, organizując siedem nowych muzeów w różnych regionach kraju.

Do tej tradycji nawiązało powstałe w 1950 r. PTTK, *rozszerzając znacznie* — jak pisze W. Cichy — *działalność w tym zakresie o organizowanie izb regionalnych, izb pamięci, opiekę nad prywatnymi zbiorami i propagowanie rozwoju kolekcjonerstwa krajoznawczego*. Większość muzeów PTTK, pozostających na-

ów literackich”, a tematy „Muzea literackie a oświata” oraz „Krytyka i rola krytyki literackiej a działalność muzeów literackich” zaproponował dr S. Bhowmik. Zgromadzenie Doroczne ICLM w r. 1988 odbędzie się w Szwecji lub Danii, zaś XV Konferencja Generalna ICLM w r. 1989 prawdopodobnie w Hadze.

Po zakończeniu obrad, 4 czerwca zwiedziliśmy w Pskowie Kreml, katedrę Troicką, monaster Mirojski z katedrą Przemienienia Pańskiego, a w niej wspaniałe dwunastowieczne freski, oraz Państwowe Muzeum Historii, Architektury i Sztuki. W Izborsku obejrzelśmy Muzeum-Fortecę i muzeum w starej cerkwi, następnie Peczerski Monaster, miejsce do dziś służące kultowi.

Po powrocie do Moskwy 5 czerwca, w Państwowym Muzeum Literatury nastąpiło zakończenie spotkania.

Oprac. Janusz Odrowąż-Pieniążek

dal pod opieką tej organizacji, powstało po II wojnie światowej. Obecnie PTTK prowadzi — wg stanu z początku 1983 r. — aż 25 muzeów i kilkadziesiąt izb regionalnych i izb pamięci, z czego chyba niewiele osób zdaje sobie sprawę. Dobrze więc, że wydany został pożyteczny informator, w którym zgromadzone zostały podstawowe wiadomości o podległych Towarzystwu i przez nie utrzymywanych placówkach muzealnych.

Rozmieszczone są one na terenie kraju bardzo nierównomiernie — nie ma żadnego takiego muzeum w północnych województwach (od Szczecina po Suwałki), duże zaś ich „zaęszczenie” w Małopolsce, w woj. krakowskim i nowosądeckim. W województwie stołecznym jest jedno muzeum PTTK w Grodzisku Mazowieckim, na terenie województw ościenych — w Nowym Mieście nad Pilicą, a jeśli by zaś zakreślić wokół Warszawy koło ogarniające swym promieniem również i dalsze województwa, obejmie ono Wartę w woj. sieradzki i Poddębice w łódzki, Hajnówkę w białostocki, Puławy w lubelski, Sulejów-Podklasztorze w piotrkowski i Starachowice w woj. kielecki.

Informator Wiesława Cichego uzupełnia w istotnym stopniu wcześniejsze opracowania tego typu: Stanisława Brzostowskiego i Stanisława Orysiaka (1971), Janusza Durki i An-